

tosabb és érdekesebb volt maga a társalgás módja, a felek viselkedése, a kérdésekben és feleletekben megnyilvánuló gondolkodásmódok különbözősége és összeegyeztethetlensége. Ezen nem antagonizmust kell érteni elsősorban, hanem azt, hogy a gondolkodásmódok között nem volt egyetlen kapcsolódási pont sem. Így a kérdések nem valódi kérdések voltak, hanem célzatosan megfogalmazott állítások /ld: "ugrassuk ki a nyulat a bokorból"/; a válaszok pedig nem voltak igazi válaszok, kétszeresen sem: az volt az érzésem, hogy valódi kérdésekre sem mondott volna mást a vendég, másrészt azt senki sem gondolhatta komolyan, hogy a volt belügyminiszter belemegy ebbe a számára előreláthatóan előnytelen végkimenetelű játékba. Mindegyik kérdés valamilyen formában az október 23-a és november 4-e között történetekhez kapcsolódott, és egyetlenegy sem az 1954-56 közötti időszak konkrét történéseihez. Érthető, hogy miért történt így, az utóbbi változat mégis hasznosabb lett volna. Talán új momentumokat tudhattunk volna meg, és nem a tankönyvek ismert szövegeit hallhattuk volna vissza. Talán valódi társalgás is elkezdődött volna, és nemcsak heccelődés egy kedves öregárral - aki előtt azért 31-2 évvel ezelőtt kevés ember ülhetett félelem nélkül, mint ahogy mi tettük -, és főleg, nem lett volna az az érzésem, hogy az est "eredménye" csak egy hiábavaló önhergelés volt.

- nd -

Két /darab/ Beckett /darab/

Két előadásról lesz szó: a székesfehérváriak játszotta február 14-i Játssza vége az egyik, s a 8.15-ös csoport február 21-i Jövés-menése a másik.

Nem értek Becketthez, nem értek az abszurdhoz, nem értek a színházhoz, az amatőr színtársulatok rejtelseihez meg különösen nem. De szeretem mindet, s ezért nem érzem magam sem fogadatlannak, sem botcsináltának amikor laikus, dilettáns és alternatív vélekedéseimet lejegyzem.

Tehát. Szerintem: Két eseményszámba menő színházat láthattunk. A Játszma végét a közönség, a Jövés-menést a társulat tette eseményé. Az egyik a közönség volt a profi, a másikon az előadás.

Két konvencionális előadást láttunk.

A székesfehérváriak a konvencionális Beckettet játszották: az értelmezést jelentősen szűkítő /katonai/ sátorban /nem/ zajlik a /nem/ cselekmény, a közönség a nézőteret jelentősen szűkítő kiszuperált /katonai/ álcaháló alatt feszeng, a fény konstans, a hordók feketeék, a sánta: sánta, a nyomorék: nyomorék, az agg: agg, a szöveg kimért, a beszéd kimunkálatlan, hamis és mély, az előadás pontos és kemény, kiszámított, megtervezett: a színház komolyan veszi magát. A közönség pedig sem magát, sem a színházat nem veszi komolyan Igy kell.

A szegediek a konvencionális színházat is játszották: a színpad: színpad, a nézőtér: nézőtér, a fény operál, a szerep: metamorfózis, az előadás: csel, gáncs, kaland, trufa; kiszámíthatatlan, agresszív és pimasz: a színház körülrohógi magát. A közönség pedig magát is, és a színházat is komolyan veszi. Igy kell.

Szeged, Aud.max. február 14: 8.15-8.35: Unalom. A Játszma vége sokadszor. Ugyanúgy. Bugyognak felfelé az alapmű alapadatai. Minden a végsőre redukált. S a ripacs futamok bejönnek ahogy a metronóm kattog. Akkor és ott, ahogy várjuk. Kapcsolat semmi. Beckettből annyi jut el hozzám, mint mindig, hogy eszembe jut: csak egy lakáskulcsom van, azt is elhagyhatom. De megvan még. Szerencsére.

Szeged, Aud.max., február 21. 8.15-8.35: Unalom. Jövés-menés: sokadszor. Ugyanúgy. Bicskanyitogatóan egyforma, és egyformán hosszú szünetek. Bugyognak fel a szünetek. Minden végsőre redukált. Ki-
mennek, bejönnek akkor és ott ahol várjuk. S a metronóm is kattog. Kapcsolat semmi. Beckettből csak annyi jut el hozzám /mint mindig/: már most is késő van elmenni. De maradok.Szerencsére.

Mert csoda történt.

A Játszma végének kezdete Shakespeare-i volt. A mellékszereplők nyitottak. A főszereplő a közönség. S a közönség nem bírta tovább komolyan venni Beckett-et, a színészeket és magamagát. Igazából nem is tudom, mi történt, talán a ripacskodást vettük felhívásnak, talán Beckettet, az abszurdot, magunkat, nem tudom. De néhányan felvihogtunk egy szóra: drázsé. Aztán más szavakra, mondatokra s a drótkutyára is. S aztán elkezdődött a tánc. Ami tán hiányos-

ság volt eddig, eszközzé lett és csodává. Nevetés oda - tréfa ide - nincs megállás. S minden oly módon történt, ahogyan csak történhetett. Csak így lehetett végignézni - csak így lehetett eljátszani. Mosolyogva, meghaladva, megértve. Magukra és egymásra találva; együtt.

A Jövés-menés kezdete Hitchcock-i volt. Csak a kontrasztért láttuk ezt eddig. A konvencionális Beckettet. S a rendezés nem bírta tovább. Komolyan venni Beckettet, a közönséget és magamagát. Nem tudom, mit vett felhívásnak: sznobériánkat, Beckettet, az abszurdot, magát, nem tudom. De a fény varázsütésére minden megváltozott. Elkezdődött a tánc. Viháncolás, kokettálás, ripacskodás, tolongás, rohanás. Színpad, díszlet, jelmez. Nevetés. S ami ott várakozott eddig a csendben, a szünetekben, a hallgatásban, most kirobban, szétárad, gyújt. Tréfa ide-nevetés oda-nincs megállás. Csak így lehetett végignézni. Hahotázva, átértelmezve, megértve. Magukra és egymásra találva, együtt.

Ami utána történt, arról nincs mit mondanom. Játék és megváltás, csoda és hangulat. Egyszeri és megismételhetetlen. Színház.

Ami történt csak köszönhetjük. Itt, hol minden gondolat tett, minden tett, esemény oázis, történt valami. Megtudtuk, amit konvenciótekinetely, sznobéria és álomkór nem engedett: Beckett felett eljárt az idő. Beckett állítása sajátos kettős tagadás. Tagadás egyrészt egzisztenciális szinten, /az életre mondott NEM/, másrészt a szándék-elvárás szintjén /az életre mondott NEM-re mondott Nem/. Azaz a Beckett-i nem a NEM állítása, ezen állítás-tagadásának szándékával, elvárásával. Ez a várakozás csak akkor teljesedik be, ha én /a néző, olvasó/ mondok nemet az egzisztenciális NEM-re, s ezzel igent az elvárásra. Ha azonban igent mondok a NEM-re mondott Nem-re /nevetek/ az egzisztenciális NEM megszűnik állítás lenni, azaz a mű betöltötte hivatását: megttagadtattott az elvárt módon. Jóllehet tehát a Beckett-i kettős tagadás állításként létezik, teljessé csak a reá mondott nimmal, mint tagadással lesz, az abszurd csak nevetve-túllépve lesz önmaga, az abszurdra mondott nevetés a koncepció része, csak így teljes az állítás, melyben önnön elvárt tagadása is bennefoglaltatik. Tehát az abszurdra mondott nézői nem egyszerre adja meg a mű beteljesülését s halálát. Megértve már idejétmúlt. Azaz állításként már nem létezik.

Ezt tudtuk meg. S jó ezt tudni addig, míg nem állítunk/állítanak ismét. Valamit. Állítva.

A NEM-állítás nem ÁLLÍTÁS immár: IRODALOM.

Szilasi László

BULLDOGSZEMMEL

"Szántó György Tibor nagy fába vágta a fejszáját, amikor megkísérli végigkalauzolni az olvasót az angol história tekervényes útjain. A könyv azokra a tényekre épül, melyek a történelem vázrendszerét alkotják, s mintegy drámai csomópontjai a szigetország történetének. Ezeket kommentálja színesen, olykor szarkasztikusan. Filmszerű megközelítési módja az események részesévé avatja az olvasót."

Valóban, már első pillantásra "nagy fának" tűnik a feladat. A szerző célja Anglia történetének bemutatása egy -nem is túlságosan vastag - kötetben, feltehetően minél magasabb színvonalon. A könyv egy Nyugaton már élő igény mintájára kíván egy többé-kevésbé reálisan elképzelt magyar igényt kielégíteni. Rövid, de tartalmas ismeretterjesztő könyvre tényleg szükség van. A magyar gondolkodásmód azonban eltér az angol középosztályétól. Ezt azért fontos megjegyezni, mert Szántó az angol igények kielégítésének módszereit is adoptálja, mit sem törődve bizonyos lényegbeli ízlés- és értékkülönbségekkel. A könyvek, amelyeket felhasznált, azt tükrözik, hogy az angol olvasók mit tartanak fontosnak saját történelmükben. Azt viszont nem vette figyelembe az író, hogy a magyar olvasó mit vár el egy angol történet könyvtől.

Hasonló nagyságrendű hiba, hogy szellemében és tartalmában túlságosan érződik egyetlen könyv: Jasper Ridley "The History of England" című művének hatása. Mindkét könyv "filmszerű" megközelítése a királyok történetére, azok jellemére, legendáira összpontosul. Az a tény, hogy egy ily módon redukált történelemfelfogás jelenti a könyv vezérfonalát önmagában véve is káros hatású.